

POSTANOWIENIE

Dnia 25 września 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Eugeniusz Wildowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Waldemar Płóciennik

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

w sprawie **A. Z.**

podejrzanego o czyn z art. 190 § 1 k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 25 września 2025 r.

kasacji prokuratora na korzyść

od postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 25 lutego 2025 r., sygn. akt IX Kz 6/25,

utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy w

Warszawie z dnia 1 października 2024 r., sygn. akt V K 884/24,

o umorzeniu postępowania karnego i zastosowaniu środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym

1. uchyla zaskarżone postanowienie oraz utrzymane nim w mocy postanowienie Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy w Warszawie i przekazuje sprawę Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania,

2. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. O. S. 1476 zł, w tym 23 % VAT, tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną podejrzanemu w postępowaniu kasacyjnym.

Waldemar Płóciennik

Eugeniusz Wildowicz

Małgorzata Wąsek-Wiaderek

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie, postanowieniem z dnia 1 października 2024 r., sygn. akt V K 884/24:

1. ustalając, że podejrzany A. Z. dopuścił się popełnienia zarzucanego mu czynu, wyczerpującego dyspozycję przepisu art. 190 § 1 k.k., a polegającego na kierowaniu w stosunku do E. M. drogą telefoniczną w dniu 29 października 2023 r., w nieustalonym miejscu w W., gróźb pozbawienia życia lub zdrowia, które wzbudziły u pokrzywdzonej uzasadnioną obawę, że zostaną spełnione - na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k. – umorzył postępowanie karne względem podejrzanego, wobec stwierdzenia jego niepoczytalności;

2. na podstawie art. 93a § 1 pkt 4 k.k., art. 93b § 1 k.k., art. 93c pkt 1 k.k. i art. 93g § 1 k.k. orzekł wobec podejrzanego środek zabezpieczający w postaci umieszczenia go w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym.

Sąd Okręgowy w Warszawie, po rozpoznaniu zażalenia obrońcy podejrzanego, w którym zarzucono niesłuszne zastosowanie środka zabezpieczającego, postanowieniem z dnia 25 lutego 2025 r., sygn. akt IX Kz 6/25, utrzymał w mocy postanowienie Sądu I instancji.

Prokurator Okręgowy w Warszawie wniósł kasację od postanowienia Sądu odwoławczego, zaskarżając je w całości na korzyść A. Z. i zarzucając „rażące naruszenie prawa procesowego, mające istotny wpływ na treść zaskarżonego postanowienia w postaci art. 433 § 1 k.p.k. poprzez utrzymanie w mocy postanowienia Sądu I instancji pomimo rozpoznania sprawy przez ten Sąd na posiedzeniu w przedmiocie umorzenia postępowania i zastosowanie środka zabezpieczającego pod nieobecność podejrzanego, którego obecność była obowiązkowa zgodnie z treścią art. 354 pkt 2 k.p.k., a który, z obrazą art. 117 § 1 i 3 k.p.k., nie został o terminie posiedzenia prawidłowo powiadomiony, co naruszyło prawo do obrony podejrzanego i stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k. w zw. z art. 6 k.p.k.”

Podnosząc powyższe, prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie i utrzymanego nim w mocy postanowienia Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie oraz przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

W pisemnej odpowiedzi na kasację, obrońca podejrzanego wniósł o jej uwzględnienie i zasądzenie na jego rzecz kosztów obrony z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście zasadna, wobec czego podlega rozpoznaniu i uwzględnieniu na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k. W postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji doszło bowiem do zaistnienia wskazanego w kasacji uchybienia rangi bezwzględnej przyczyny odwoławczej, co uszło uwagi Sądu drugiej instancji podczas przeprowadzanej kontroli instancyjnej zaskarżonego orzeczenia poza granicami zaskarżenia.

Jak wynika z akt sprawy, co zresztą sygnalizował prokurator w toku posiedzenia odwoławczego, podejrzany A. Z. nie brał udziału w posiedzeniu przed Sądem pierwszej instancji w sprawie z wniosku prokuratora o umorzenie postępowania z powodu niepoczytalności sprawcy i o zastosowanie środka zabezpieczającego, mimo że jego udział w tym posiedzeniu był obligatoryjny.

Z opinii sądowo psychiatrycznej i psychologicznej z dnia 23 lutego 2024 r. wynika, że A. Z. cierpi na chorobę psychiczną w postaci schizofrenii paranoidalnej, co całkowicie znosiło jego zdolność rozpoznania znaczenia zarzuconego mu czynu i pokierowania swoim postępowaniem (k. 138). We wnioskach końcowych opinii biegli stwierdzili, że aktualny stan psychiczny podejrzanego nie stanowi przeszkody do jego udziału w toczącym się postępowaniu, ale wymaga on pomocy obrońcy, gdyż nie jest w stanie prowadzić swojej obrony w sposób samodzielny i rozsądny.

Zgodnie z treścią przepisu art. 354 pkt 2 k.p.k. wniosek prokuratora o umorzenie postępowania z powodu niepoczytalności sprawcy i o zastosowanie środków zabezpieczających, co do zasady, kieruje się na rozprawę, a tylko wyjątkowo - jeżeli prezes sądu uzna to za celowe - w sytuacji, gdy w świetle materiałów postępowania przygotowawczego popełnienie czynu zabronionego przez podejrzanego oraz jego niepoczytalność w chwili czynu nie budzą wątpliwości - na posiedzenie z udziałem prokuratora, obrońcy i podejrzanego. Podejrzany nie bierze udziału w posiedzeniu tylko wówczas, gdy z opinii biegłych wynika, że byłoby to niewskazane, chyba że sąd uzna jego udział za konieczny.

Z brzmienia tego przepisu zatem wprost wynika, że wykluczone jest rozpoznanie sprawy na posiedzeniu pod nieobecność prokuratora, obrońcy, bądź podejrzanego, tj. osób wskazanych w treści art. 354 pkt 2 k.p.k. z wyjątkiem sytuacji opisanej powyżej, a co za tym idzie, procedowanie na posiedzeniu pod nieobecność podejrzanego stanowi uchybienie określone w art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k.

W niniejszej sprawie Sąd pierwszej instancji nie podjął wszystkich niezbędnych kroków, aby zapewnić obecność podejrzanego na posiedzeniu. Począwszy od tego, że wysyłał do niego zawiadomienia niezawierające informacji o obowiązkowym stawiennictwie, po niepodjęcie działań mających na celu lokalizację podejrzanego – mimo że nie odbierał on korespondencji pod żadnym ze znanych adresów, nie odpowiadał na telefony i nie wypełniał obowiązków wynikających z dozoru policyjnego. Uchybieniem tym, zasygnalizowanym na posiedzeniu przez prokuratora, właściwej rangi nie nadał Sąd odwoławczy, nie wykraczając poza zakres stawianych w zażaleniu zarzutów i nie badając z urzędu, czy Sąd *meriti* procedował w zgodzie z obowiązującymi przepisami. Tymczasem, zgodnie z treścią art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k. orzeczenie powinno zostać uchylone, niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz wpływu uchybienia na jego treść, jeżeli sprawę rozpoznano pod nieobecność oskarżonego (podejrzanego), która była obowiązkowa. Przeprowadzając posiedzenie w przedmiocie wniosku prokuratora o umorzenie postępowania z powodu niepoczytalności sprawcy i o zastosowanie środka zabezpieczającego pod nieobecność podejrzanego, Sąd pierwszej instancji rażąco naruszył bowiem art. 354 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 117 § 3 k.p.k., w konsekwencji dopuszczając się uchybienia stanowiącego bezwzględną przyczynę odwoławczą z art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2023 r., V KK 536/22).

Należy stanowczo podkreślić, na co wielokrotnie wskazywał Sąd Najwyższy (por. m.in. postanowienia z dnia 30 czerwca 2021 r., II KK 252/21; z dnia 5 marca 2021 r., V KK 11/21; z dnia 3 lutego 2021 r., IV KK 582/19; z dnia 15 stycznia 2021 r., II KK 317/20, czy wyrok z dnia 17 marca 2015 r., V KK 337/14), że rozpoznanie wniosku, o którym tu mowa, na posiedzeniu może nastąpić tylko przy udziale prokuratora, obrońcy i podejrzanego. Podejrzanym nie bierze udziału w posiedzeniu

tylko wyjątkowo a mianowicie wyłącznie wtedy, gdy z opinii biegłych wynika, że byłoby to niewskazane (oczywiście ze względu na stan jego zdrowia psychicznego), co nie miało miejsca w przedmiotowej sprawie. Kategoryczny zapis ustawy: „rozpoznanie sprawy na posiedzeniu z udziałem prokuratora, obrońcy i podejrzanego” wyklucza możliwość rozpoznania sprawy w tym trybie pod nieobecność któregokolwiek z wymienionych podmiotów z powodów innych niż wyżej wskazany wyjątek.

Sąd *ad quem* miał obowiązek uwzględnić tę okoliczność, tym bardziej że została mu zasygnalizowana przez prokuratora podczas posiedzenia. Nie czyniąc tego utrzymał w mocy orzeczenie dotknięte wadą rangi bezwzględnej przyczyny odwoławczej. Stanowiło to rażące naruszenie standardów kontroli odwoławczej i wywarło istotny wpływ na treść zaskarżonego kasacją postanowienia.

Ponieważ oba wydane w sprawie orzeczenia dotknięte są poważnymi uchybieniami, zachodzi konieczność ich uchylenia i przekazania sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Rozpoznając po raz kolejny wniosek prokuratora o umorzenie postępowania karnego i orzeczenie środka zabezpieczającego, Sąd ten zadba, aby postępowanie odbyło się z zachowaniem wymogów przypisanych do danego trybu rozpoznania sprawy.

Z powyższy względów, Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu, przy czym o wynagrodzeniu obrońcy z urzędu na podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.

[J.J.]

[a.ł.]

Waldemar Płóciennik Eugeniusz Wildowicz Małgorzata Wąsek-Wiaderek